त्वप्रतिपादकविभक्तिमन्न्यायावयवत्वं वा। उदाहरणप्रयोजकाकाङ्क्षाजनकज्ञानजनकन्यायावयवत्वं वा। साध्याविषयकज्ञानजनकहेतुपक्षधर्मतानुमितिपरशब्दत्वं वा। प्रतिज्ञावाक्यधीजन्यकारणाकाङ्क्षानिवर्त्तकज्ञानजनकहेतुविभक्तिमद्वाक्यत्वं वा" चिन्तामणिः। ४अलङ्कारभेदे अलङ्कारशब्दे ४०८ पृ० द्रष्टव्यम्।

हेतुता स्त्री हेतोर्भावः तल्। १हेतुत्वे कार्य्यावच्छिन्नपूर्ववृत्तिनियतकार्य्याधिकरणक्षणत्वरूपे कारणत्वे २सङ्गतिविशेषे च "हेतुतावमरस्तथा" इति प्राहुः।

हेतुमत् त्रि० हेतुरस्त्यस्य मतुप्। कार्य्ये स्त्रियां ङीप्।

हेत्वपह्नुति अलङ्कारभेदे अलङ्कारशब्दे ४०८ पृ० द्रष्टव्यम्।

हेत्वन्तर गौतमोक्ते निग्रहस्थानभेदे। "अविशेषोक्ते हेतौ प्रतिषिद्धे विशेषमिच्छतो हेत्वन्तरम्" गौ०सू०तल्लक्षणमुक्तं "परोक्तदूषणोद्धिधीर्षया तत्रैव हेतौ पूर्वोक्तहेतुतावच्छेदकातिरिक्तहेतुतावच्छेदकविशिष्टवचनम्। यथा शब्दोऽनित्यो बाह्येन्द्रियप्रत्यक्षत्वादित्युक्ते सामान्यनैकान्तिकत्वेन च प्रत्युक्ते सामान्यवत्त्वे सतीति विशेषणम्। प्राञ्चस्तु, हेतौ विशेषणदान एव हेत्वन्तरमित्याहुः" गौ०द०।

हेत्वसिद्धि स्त्री असिद्धिभेदे स्वरूपासिद्धिरूपहेत्वाभासभेदे

हेत्वाभास पु० हेतुरिव आभासते आ+भास-अच्, हेतोर्वा आभासः आ+भास-घञ्। न्यायोक्ते १दुष्टे हेतौ २हेतुदोषे च। स च दोषः पञ्चविधः व्यभिचारः विरुद्धता असिद्धिः सत्प्रतिपक्षता बाधश्च। तादृशदोषेषु सत्सु अनुमितिर्नोदेति। यत्र हि ज्ञानमनुमितिप्रतिबन्धकं स हेत्वाभासः। अत्र हेतुनामाभास इति व्युत्पत्त्या हेत्वाभासपदस्य हेतुदोषपरत्वम्। तल्लक्षणञ्च हेत्वाभासत्वम् तच्च अनुमितिकारणीभूताभावप्रतियोगिधीप्रागभावज्ञानविषयत्वम्। तद्विषयकत्वेन विशिष्टज्ञानस्यानुमितिविरोधित्वं तत्त्वम्। ज्ञायमानं सद् यदनुमितिप्रतिबन्धकं तत्त्वम्। तदिदमनिश्चयस्य विरोधिविषयतामवलम्बमानस्तत्तरमनुमितावनाकाङ्क्षमानज्ञाने वा पक्षतावच्छेदकविशिष्टपक्षे साध्यतावच्छेदकविशिष्टसाध्यवैशिष्ट्यावगाहित्वस्य साध्यतावच्छेदकविशिष्टसाध्यनिरूपितव्याप्तिविशिष्टहेतुतावच्छेदकविशिष्टहेतुमत्त्वावगाहित्वस्य च द्वयोर्व्यतिरेकस्तत्त्वम्। केचित्तु, यादृशपक्षकयादृशसाध्यकयादृशहेतौ यावन्तो दोषाः सम्भवन्ति तावदन्यान्यत्वमिति प्राहुः" दीधि०। हेतुलक्षणाभावाद्हेत्वहेतुसामान्याद्हेतुवदाभासमानः" वा० तस्या० "पक्षरूपोपपन्नत्वाभावे सति तद्रूपेण भासमानः" गौ० वृ०। "पक्षधर्मत्वादीनां पञ्चानां रूपाणां मध्ये एकेनापि रूपेण हीनो हेतुः। सोऽपि कतिपयहेतुरूपयोगाद्हेतुवदवभासमानः" त० भा०। असाधको हेतुत्वेनाभिमतः। यथा वायुर्गन्धवान् स्पर्शादित्यादौ स्पर्शो हेत्वाभासः। स च हेत्वाभासः। पञ्चधा सव्यभिचारः। विरुद्धः। प्रकरणसमः। साध्यसमः अतीतकालः" गौ० सू० पर्य्यायान्तरेण हेत्वाभासः पञ्चधा "असिद्धः विरुद्धः। अनैकान्तिकः। प्रकरणसमः। कालात्ययापदिष्टः। पर्य्यायान्तरेणापि हेत्वाभासः पञ्चधा। सव्यभिचारः। विरुद्धः। असिद्धः। सत्प्रतिपक्षितः बाधितः इति।

हेम न० हि-मन्। १स्वर्णे २धुस्तूरे अमरः ३नागकेशरे राजनि०। ४माषकपरिमाणे च पु०विश्वः ५कृष्णवर्णाश्वे। ६बुधग्रहे च पु० ज्यो०।

हेमकन्दल पु० हेमवर्णं कन्दं यति दा-क। प्रवाले हेमच०

हेमकान्ति स्त्री हेम्न इव कान्तिरस्याः। दारुहरिद्रायाम् राजनि०। २स्वर्णतुल्यद्युतियुक्ते त्रि०। ६त०। ३स्वर्णस्त्रीप्रौ स्त्री।

हेमकार पु० हेम तत्कार्यं भूषणं करोति कृ-अण्। स्वर्णकारे वर्णसङ्करजातिभेदे (सेकरा)। [राजनि०।

हेमकिञ्जल्क न० हेमेव पीतं किञ्जल्कं यस्य। नागकेशरे

हेमकूट पु० हेममयः कूटो यस्य। किंपुरुषवर्षस्थे हिमालयादुत्तरस्थे पर्वतभेदे अमरः। [राजनि०।

हेमकेतकी स्त्री हेमेव पीतकेतकी। स्वर्णकेतक्याम्

हेमकेलि पु० १अग्नौ शब्दमा०। २चित्रकवृक्षे च राजनि०

हेमक्षीरी स्त्री हेम इव पीतं क्षीरं यस्याः। स्वर्णक्षीर्याम्

हेमगन्धिनी स्त्री हेम्नः नागकेशरस्येव गन्धोऽस्त्यस्याः इनि ङीप्। रेणुकाख्ये गन्धद्रव्ये रत्नमा०।

हेमगिरि पु०हेममयो गिरिः १सुमेरुपर्वते २नैर्ऋतस्थे देशभेदे ह०स० कूर्मविभागशब्दे २१६८ पृ० द्रष्टव्यम्।

हेमगौर पु० हेमेव गौरः पीतः पुष्पेण। १अशोकवृक्षे राजनि० २स्वर्णतुल्यपीते त्रि०। [वृक्षे च

हेमज्वाल पु० हेमेव ज्वालायस्य। १अग्नौ शब्दमा०। २चि-

हेमतार न० हेम तारयति उत्कृष्टं करोति तृ-णिच्-अण्। तत्रे हेमच०।

हेमदुग्धक पु० हेमवर्णं दुग्धं निर्यासोऽस्य कप्। १उदुम्बरे वृक्षे अमरः। २स्वर्णक्षीर्यां स्त्री जटा० कव